

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudkyní JUDr. Evou Lukotkovou v právní žalobkyně: **K. J.**, zast. JUDr. Karlem Sigmundem, advokátem se sídlem Berkova 9, 612 00 Brno, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, Křížová 25, 225 08 Praha, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 19. 12. 2012, č. j. 305427410/315-RSO,

t a k t o :

- I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 19. 12. 2012, č. j. 305 427 410/315-RSO se z r u š u j e a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.**
- II. Žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku 2.600 Kč k rukám JUDr. Karla Sigmunda, advokáta, advokátní kancelář Berkova 9, 612 00 Brno do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.**

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ČSSZ ze dne 19. 12. 2012, č. j. (dále jen „žalovaná“) byly zamítnuty námitky žalobkyně a rozhodnutí žalované č. II č. j. ze dne 12. 11. 2012 bylo potvrzeno.

Žalovaná rozhodnutím č. II ze dne 12. 11. 2012, č. j. podle ust. § 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení ve znění pozdějších předpisů, uložila žalobkyni povinnost vrátit žalované vyplacené částky na starobním důchodu, které jí nenáležely, v celkové výši 132.861 Kč, a to do 15 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

V žalobních námitkách uvedla žalobkyně, že starobní důchod přijímala v dobré víře, neboť v žádosti o starobní důchod řádně uvedla, že je poživatelkou vdovského důchodu, který jí vyplácí Ministerstvo obrany ČR. Nezavinila tedy, že starobní důchod jí nebyl krácen pro souběh s vdovským důchodem. Rozhodnutí žalované považovala za nesprávné a nezákonné, argumentovala tím, že právní odpovědnost v důchodovém pojištění, je založena na principu subjektivní odpovědnosti. Byla přesvědčena, že není proto povinna vrátit vyplacené částky starobního důchodu, které jí, dle názoru žalované, nenáležely.

Žalovaná v písemném vyjádření ze dne 28. 2. 2013 poukázala na právní odpovědnost, která v dané věci je založena na principu objektivní odpovědnosti dle § 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění. Plátce důchodu má tak nárok na vrácení nenáležejících částek starobního důchodu bez zřetele na zavinění, přičemž tento jeho nárok zaniká až uplynutím pěti let ode dne výplaty dávky. Žalobkyně prokazatelně pobírala starobní důchod, který jí měl být krácen pro souběh s vdovským důchodem v plné výši. Starobní důchod jí tak byl vyplácen ve vyšší výši, než náležel, a proto je povinna částky, které jí nenáležely, vrátit, a to zpětně za dobu pěti let. Žalovaná navrhla zamítnutí žaloby.

Ze spisové dokumentace soud zjistil, že žádost o starobní důchod podala žalobkyně dne 13. 3. 2000 s požadavkem data přiznání od data vzniku nároku na starobní důchod. V žádosti na první straně tiskopisu uvedla, že pobírá vdovský důchod od VÚ Praha. Ve spise je založeno rozhodnutí Ministerstva obrany ČR ze dne 21. 7. 2011, sp. zn. 62607/2011/VD, jímž byla žalobkyni zastavena s účinností ode dne 1. 8. 2011 výplata jejího vdovského důchodu ve výši 7.315 Kč s odůvodněním, že na základě kontroly výplaty dávek důchodového pojištění bylo zjištěno, že Česká správa sociálního zabezpečení jí vyplácí ode dne 1. 4. 1995 starobní důchod. S odkazem na § 115 zákona č. 582/1991 Sb. a § 59 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., úpravu obou důchodů provede Česká správa sociálního zabezpečení, která bude uvedené důchody vyplácet. Ode dne přiznání starobního důchodu, tj. ode dne 1. 4. 1995 do 31. 7. 2011 byl vdovský důchod vyplácen v celkové částce 995.434 Kč. Tato částka bude zúčtována plátcem starobního důchodu. Rozhodnutím žalované ze dne 31. 8. 2011, č. j. 305 427 410 byla provedena podle § 115 zákona č. 582/1991 Sb. a § 59 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., v platném znění, s účinností ode dne 1. 8. 2011 žalovanou výplata vdovského důchodu spolu s důchodem starobním. Z odůvodnění citovaného rozhodnutí vyplývá, že ode dne 13. 3. 1997, tj. dnem přiznání starobního důchodu, došlo k souběhu nároku na výplatu tohoto důchodu s důchodem vdovským. Dalším rozhodnutím ze dne 21. 11. 2011, č. j. 305 427 310 byl podle § 56 odst. 1 písm. c) zákona č. 155/199 5Sb., v platném znění, ode dne 14. 12. 2011 snížen starobní a vdovský důchod, neboť provedenou kontrolou bylo zjištěno, že výše poměrného starobního důchodu žalobkyně, který byl přiznán ode dne 13. 3. 1997, byla rozhodnutím žalované ze dne 11. 5. 2000 nesprávně stanovena. Dalším rozhodnutím č. I ze dne 12. 11. 2012, č. j. 305 427 410 byl podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., zvýšen ode dne 14. 12. 2011 starobní důchod upravený v souběhu s vdovským důchodem. Z odůvodnění citovaného rozhodnutí plyne, že rozhodnutím ze dne 21. 11. 2011 byla

žalobkyni snížena výše starobního důchodu, neboť byla nově vypočtena jeho výše ke dni 13. 3. 1997, který byl rozhodnutím ze dne 11. 5. 2000 uveden jako datum přiznání starobního důchodu. Pro toto snížení výše starobního důchodu však nebyly splněny zákonné podmínky, jelikož původní výše starobního důchodu byla správná, když byla vypočtena ke dni vzniku nároku, tj. ke dni 27. 4. 1995, k němuž měl být starobní důchod přiznán s tím, že jeho výplata náleží ode dne 13. 3. 1997. Téhož dne, tj. 12. 11. 2012, bylo vydáno žalovanou rozhodnutí II, jímž žalovaná podle § 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění, uložila žalobkyni povinnost vrátit žalované vyplacené částky na starobním důchodu, které jí nenáležely, celkem ve výši 132.861 Kč, a to do 15 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí. Jednalo se o přeplatek za dobu od 15. 11. 2007 do 31. 7. 2011.

Žalobkyně proti citovanému rozhodnutí podala námitky ze dne 20. 11. 2012, nesouhlasila s vyčíslenou částkou přeplatku s odůvodněním, že do dané situace se dostala neúmyslně a úhrada přeplatku by byla pro ni likvidační. Následně poté vydala žalovaná rozhodnutí ze dne 19. 12. 2012, č. j. 305 427 410/315-RSO, které je předmětem přezkumného soudního řízení.

Právní názor Krajského soudu v Brně:

Podle § 59 odst. 1 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zdp“), jsou-li současně splněny podmínky nároku na výplatu starobního nebo invalidního důchodu a na výplatu vdovského nebo vdoveckého důchodu anebo sirotčího důchodu, vyplácí se nejvyšší důchod v plné výši a z ostatních důchodů se vyplácí polovina procentní výměry, nestanoví-li se jinak v odstavci 2.

Podle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění, jestliže důchod byl vyplácen neprávem, nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchod nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popř. náhradu nesprávně vyplacené částky.

Podle § 118a odst. 2 citovaného zákona, jestliže byl občanovi vyplácen starobní důchod a nebyly přitom splněny podmínky stanovené zákonem o důchodovém pojištění pro výplatu tohoto důchodu, má plátce důchodu vůči tomuto občanu nárok na vrácení těch vyplacených částek starobního důchodu, které nenáležely.

Podle § 118a odst. 3 citovaného zákona nárok na vrácení, popř. náhradu částek vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši než náležely, zaniká uplynutím pěti let ode dne výplaty dávek.

Ze správního a soudního spisu vyloučily následující skutečnosti:

Žádný z účastníků nerozporuje zjištění skutkového stavu, sice, že žalobkyně podala dne 13. 3. 2000 u OSSZ Znojmo žádost o starobní důchod s požadovaným datem přiznání od data vzniku nároku na starobní důchod. V žádosti o starobní důchod, na předepsaném tiskopisu na straně první uvedla, že pobírá vdovský důchod od VÚ Praha. Žádost o důchod na straně čtvrté vlastnoručně podepsala. O skutkovém základu daného případu tedy mezi stranami není sporu.

Mezi účastníky je sporná otázka týkající se aplikace ust. § 118a odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb. Žalovaná na základě tohoto ustanovení rozhodla o povinnosti žalobkyně vrátit přeplatek na starobním důchodu, žalobkyně naopak zaujala právní názor, že v jejím případě se jednalo o odpovědnost založenou na principu subjektivní odpovědnosti, to znamená, že předmětná věc neměla být posuzována podle § 118a odst. 2 citovaného zákona, nýbrž § 118a odst. 1 citovaného zákona.

Schéma tohoto odpovědnostního vztahu dle § 118a odst. 1 citovaného zákona je tvořeno alternativními skutkovými podmínkami, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu (tj. „nesplnění uložené povinnosti“, „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“, „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“). Ačkoliv citované ustanovení zde výslovně neužívá pojem „zavinění“ ani výslovně nehovoří o žádné z jeho forem (tj. úmyslu či nedbalosti), je z jeho jazykového a logicko-systematického výkladu jednoznačně patrné, že odpovědnost oprávněné osoby, příjemce dávky, je tzv. subjektivní odpovědností. K tomuto závěru ostatně dospěl krajský soud v nyní posuzovaném řízení.

V daném případě se tedy jedná o odpovědnostní vztah, jehož prvky jsou: 1) protiprávní jednání příjemce důchodu spočívající v porušení některé z jeho zákonných povinností; 2) škodlivý následek; 3) kauzální nexus mezi jednáním příjemce důchodu a škodlivým následkem a konečně 4) zavinění jako psychický vztah příjemce důchodu ke vzniku přeplatku.

V návaznosti na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010-57, www.nssoud.cz, soud cituje: „...zákon č. 582/1991 Sb. ani další předpisy práva sociálního zabezpečení nedefinují zvláště pojem zavinění. Proto je při práci s tímto pojmem třeba vycházet z jeho obecného právního významu, který je legálně definován pouze trestním právem hmotným a používá se na základě analogie iuris a širokého doktrinálního a praktického konsensu v celém právním řádu. Z výkladu citovaného ust. § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb. a jeho účelu vyplývá, že pro naplnění prvku zavinění postačí pouze zavinění v nedbalostní nikoliv úmyslné formě (srov. dikci „musel z okolností předpokládat“). Z dikce uvedeného ustanovení přitom neplyne, zda prvek zavinění musí být prokázán žalovanou, ale ani to, že by se za splnění všech ostatních prvků vzniku odpovědnostního právního vztahu presumoval, neboť zákon č. 582/1991 Sb. neobsahuje žádné ustanovení umožňující exkulpaci (tj. vyvinění) příjemce důchodu z povinnosti vrátit vzniklý přeplatek. Z uvedeného lze usuzovat, že naplnění všech jejích prvků vzniku odpovědnosti za přeplatek musí zkoumat *ex offio* žalovaná, neboť řízení o stanovení povinnosti vrátit přeplatek se vede z vlastního podnětu správního orgánu.“ Při posuzování zákonnosti rozhodnutí žalované je třeba hodnotit, zda je v jejím odůvodnění postaveno na jisto, že byly naplněny všechny uvedené prvky odpovědnostního schématu odpovědnosti za přeplatek na starobním důchodu.

Rozhodnutím žalované byla vůči žalobkyni vyvozena odpovědnost podle § 118b zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění. Z citace uvedeného právního ustanovení vyplývá, že plátcé důchodu má vůči občanu nárok na vrácení těch vyplacených částek starobního důchodu, které nenáležely, jestliže byl občanu vyplácen starobní důchod a „*nebyly přitom splněny podmínky stanovené zákonem o důchodovém pojištění pro výplatu tohoto důchodu*“.

Jádro problému v dané věci je výklad ustanovení § 118a odst. 1 a odst. 2 citovaného zákona, resp. zda právní odpovědnost měla být založena na principu subjektivní či objektivní odpovědnosti. Dle názoru Krajského soudu v Brně na posuzovanou věc nedopadá ust. § 118a odst. 2, nýbrž § 118a odst. 1 citovaného zákona. K vyvození odpovědnosti děje třeba určitého protiprávního úkonu a příčinné souvislosti mezi ním a přeplatkem. Zákon stanoví povinnost sepisovat žádosti o důchod i poskytovat nezbytné údaje; logicky se musí jednat o pravdivé uvedení všech rozhodných skutečností a údajů. Zákon ukládá sepisovat žádosti na předepsaných tiskopisech, nejsou v něm však stanoveny náležitosti vyplnění těchto tiskopisů. Tiskopis žádosti mimo jiné obsahuje kolonku „pobírá – nepobírá již důchod (do kdy) – jaký – od koho – pod. čís.“. Je nepochybné, že žalobkyně splnila to, co jí ukládá ust. § 50 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., totiž písemně ohlásit plátcí dávky do osmi dnů skutečnosti rozhodné pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu nebo poskytování. Jestliže není sporu o tom, že tyto rozhodné skutečnosti sdělila v době, kdy ještě bylo možné ze strany plátce dávky důchodového pojištění včas zareagovat a takto žalovaný mohl a měl postupovat, neboť mu bylo známo, že výplatu vdovského důchodu provádí Ministerstvo obrany České republiky, pak za popsané situace nelze hledat příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti žalobkyně, o čemž není sporu a mezi následkem, totiž nesprávně vyplacenou dávkou důchodového pojištění. Jinými slovy, jestliže plátcé dávky důchodového pojištění i přes řádné ohlášení příjemce dávky podle § 50 odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., v platném znění, nebyl z příčin spočívajících výlučně na jeho straně schopen zareagovat, tzn. v součinnosti s Ministerstvem obrany ČR zajistit zastavení výplaty vdovského důchodu bezprostředně po podání žádosti žalobkyně o starobní důchod, nemohl tím vzniknout přeplatek na dávce podle § 118a odst. 1 i odst. 2 citovaného zákona.

Optikou tohoto právního náhledu na posuzovanou věc dospěl soud k závěru o neprokázané odpovědnosti žalobkyně za přeplatek, i když z části z jiných důvodů. Ve smyslu § 78 odst. 1 s.ř.s. proto přezkoumávané rozhodnutí zrušil, a to bez nařízení jednání za splnění zákonných podmínek ve smyslu § 51 odst. 1 s.ř.s. a věc vrátil žalované k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s.ř.s.). Právním názorem, který vyslovil soud ve zrušujícím rozsudku, a který vyplývá z obsahu tohoto rozhodnutí, je v dalším řízení správní orgán vázán (§ 78 odst. 5 s.ř.s.).

O nákladech řízení bylo rozhodnuto ve smyslu ust. § 60 odst. 1 s.ř.s., podle kterého nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl na věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. V dané věci byla úspěšná žalobkyně, proto má právo na náhradu nákladů řízení. Odměna jejího advokáta a náhrada nákladů řízení byla stavena podle vyhlášky č. 177/1996 Sb., v platném znění, sice za 2 úkony právní služby (převzetí a příprava zastoupení na základě smlouvy o poskytnutí právních služeb, písemné podání žaloby) po 1.000 Kč (§ 7 bod 3, § 9 odst. 2, § 11 odst. 1 písm. a, d citované vyhlášky) a 2x režijní paušál po 300 Kč (§ 13 odst. 1 a 3 citované vyhlášky), tj. celkem 2.600 Kč. Protože právní zástupce žalobkyně nepředložil,

že je plátcem daně z přidané hodnoty, soud rozhodl, že odměna za zastupování a náhrada hotových výdajů ve výši 2.600 Kč mu bude žalovanou proplacena do třiceti od právní moci tohoto rozsudku.

P o u ě n í : Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 15. května 2014

JUDr. Eva Lukotková, v. r.
samosoudkyně

Za správnost vyhotovení:
Barbora Zachovalová